

Дисидент,

ЯКИЙ ВИТРИМАВ СПЕКУ

Парадоксально видається ситуація, коли в'язень, котрого достроково звільняють, відмовляється виходити із в'язниці, і його силоміць виносять «на волю». Втім, це не видумка, а реальність — і пов'язана вона з письменником-дисидентом Юрієм Загорським (Загатою), котрий після переселення із Польщі мешкав у селі Новини, навчався у Млинівській школі №1, мріяв стати професійним письменником і котрого радянська влада арештувала за спробу створити у Житомирі Комітет національного порятунку. Отож, перебуваючи шість років за ґратами у сумнозвісному концтаборі №36 у Пермській області, літератор продовжував потайки писати, створив декілька прозових рукописів, але за доносом нишпорок ці твори у в'язня вилучили. Коли ж строк ув'язнення проминув, Юрій Загорський несподівано для тюремного начальства запротестував — мовляв, не вийду «на волю» доти, доки не повернуть рукописів. Більше того, вдався до голодування. Після декількох днів такого протесту охороні надійшов наказ — викинути «писаку» за ворота, що й було із жорстокістю виконано. Загалом це лише один із життєвих епізодів борця за правду і справедливість, члена Національної спілки письменників України, автора десятка книг Юрія Загорського. І прозвучав він на ювілейному вечорі з нагоди 70-річчя письменника у Дубенському будинку-інтернаті для престарілих та самотніх громадян, де й перебуває він зараз на помешканні.

«П'ЯТІРКИ» ВІД ГРИГОРА ТЮТЮННИКА

Юрій Загорський належить до когорти тих письменників, яких у народі визначально називають «шестидесятниками». І це при тому, що тогочасно літератор представлений лише однією книгою — збіркою оповідань «Хто витримає спеку» (1969 р.). Але за своєю глибиною та образністю ця проза відразу привернула до себе увагу. Насамперед високо оцінив початковий доробок Загорського непересічний український майстер слова Григор Тютюнник, котрому належало стати редактором книги. Характерно, що у Тютюнника була оригінальна метода редагування рукописів. На кожній зі сторінок він ставив звичайні і, водночас, справедливі учнівські оцінки — від двійки до п'ятірки. Отож, на сторінках «Хто витримає спеку» стояли лише «четвірки» та «п'ятірки». І то — з плюсом.

Своєрідним антиподом до цього дебютного творчого злету стала подальша доля Юрія Загорського — з антирадянською боротьбою і тюремними роками, тавром «особливо небезпечний рецидивіст». Загалом письменник передбачив такий розвиток подій у своїй книзі — йому особисто довелося витримувати спеку. Спеку людського банкрутства, черствості, відчуженості, заздрості, невизнання і зради.

ПИСЬМЕННИКА «ПОПРОСИЛИ» НЕ ЗУРЬВУВАТИ БІЛЬШЕ ЩЕРБИЦЬКОГО

Неприємності для письменника вперше настали тоді, коли він працював над повістю «Не впаду з крутизни». Попри позитивні відгуки, рукопис твору у видавництві «Радянський письменник» відхилили. Тоді автор відвіз книжку у львівське видавництво «Каменяр». Тут її рекомендували до друку і вона мала побачити світ у 1973 році. Але згодом прийшло повідомлення, що друк відкладається, а потім рукопис взагалі повернули автору. Скарги у вищі інстанції і навіть лист до

першого секретаря ЦК КП України Володимира Щербицького сприятливості для друку не додали. Більше того, скаржника викликали в обком партії й попросили «більше не турбувати Володимира Васильовича листами». Водночас Загорського перестали друкувати і у періодиці. Причина таких заходів невдовзі прояснилася — партійці накинули на літератора «тавро» націоналіста, оскільки він публічно виступав за підняття значимості в Україні ролі української мови, за заміну пам'ятників партійним вождям пам'ятниками світочак культури та літератури.

ІЗ КОМІТЕТУ НАЦІОНАЛЬНОГО ПОРЯТКУ — ЗА ГРАТИ

Далі — більше: у 1980 році Юрій Загорський за спробу створити у Житомирі підпільний Комітет національного порятунку потрапив за ґрати. За початковим задумом, цей комітет згодом повинен був трансформуватися у

Письменник-ювіляр у колі колег із Рівненської обласної організації Національної спілки письменників України Лідії Рибенко, Євгена Цимбалюка, Юлії Бундючної та Любові Пшеничної.

Юрій Загорський і нині у задумі — що ж воно діється в Україні?!

соціалістичну партію, яка легалізувалася б і повела боротьбу за вихід із комуністичної імперії. Шість років довелося письменнику терпіти невольництво, аж доки Президія Верховної Ради України не «помилувала» його.

Втім, навіть після закінчення терміну ув'язнення і повернення у 1988 році в Україну по-невіряно Юрія Загорського не закінчилися. Під час прописки у Рівненському районі він був зареєстрований як «рецидивіст і особливо небезпечний злочинець». Йому, письменнику, інтелігенту, людині із вищою освітою, яка досконало знає чотири іноземні мови, навчалася на відділенні слов'янської філології Львівського державного університету імені Івана Франка, Горлівському педагогічному інституті іноземних мов та кінорежисерському факультеті Театрального інституту, відповідної до спеціальності роботи не знайшлося. Довелося влаштуватися Юрію вантажником на цегельний завод. Крім того, уже в період горбачовської «перебудови», він перебував під постійним наглядом агентів КДБ. Як пізніше висловився Загорський, йому «постійно дихали в потилицю» аж до оголошення незалежності України. А стосовно незалежності письменник напише «...з моєї душі впавав тяжкий камінь, який гнітив би мене все життя».

І У ВИСОКОЛІТТІ ТВОРИТЬСЯ СЛОВО

Уже в час незалежності Юрій Загорський знову повернеться до літератури, напише декілька поетичних збірок, спогади про свої поневіряння та відстоювання справедливості, і його творчий доробок належно поповнить як поетичну, так й історичну спадщину. Наразі письменник перебуває у Дубенському будинку-інтернаті для престарілих та самотніх громадян, і саме тут відбулося його пошанування з нагоди 70-річного ювілею. Зокрема, слово про побратима по перу мовили рівненська письменники Лідія Рибенко, Микола Пшеничний, Юлія Бундючна, Євген Цимбалюк, представники влади — секретар Дубенської міської ради Петро Олійник та завідділом зовнішніх зв'язків міськради, депутат обласної ради Ерна Шевчук. Було представлено художньо-мистецьку композицію за творами літератора. А найтрепетнішим на цьому заході стало слово самого «винуватця торжества». Повідавши про свій життєвий та творчий шлях, про своє бачення значимості слова, Юрій Іванович, зокрема, зазначив, що не перестав писати вірші, упорядковує мемуари, і на цих теренах його жодні труднощі не зможуть зупинити.

Євген МЛИН.